

علوم و فنون ادبی ۱

۱- با توجه به شعر زیر، کدام گزینه نادرست است؟

«بشنو از نی چون شکایت می کند / از جدایی‌ها حکایت می کند

کز نیستان تا مرا ببردند / در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند

سینه خواهم شرحه شرحه از فراق / تا بگویم شرح درد اشتیاق

هر کسی کو دور ماند از اصل خویش / باز جوید روزگار وصل خویش

تن ز جان و جان ز تن مستور نیست / لیک کس را دید جان دستور نیست

آتشست این بانگ نای و نیست باد / هر که این آتش ندارد نیست باد»

(۱) شعر در قالب مثنوی سروده شده است. این شعر در نیمه اول قرن پنجم هجری سروده شده است. کاربرد تاریخی دستور فارسی در این ابیات به چشم می‌خورد.

(۲) شعر مضمونی عرفانی دارد. نی استعاره از شاعر است. در این ابیات سجع به کار نرفته است. در این ابیات واژگان غیر فارسی به کار رفته است. وزن و آهنگ بیت‌ها شاد و ضربی نیست.

(۳) در هر کدام از مصراع‌های این شعر، سه هجای کوتاه و هشت هجای بلند به کار رفته است. در بیت‌های آورده شده واژه‌آرایی به کار رفته است. با توجه به مضمون بیت‌ها، این شعر نمی‌تواند در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم سروده شده باشد.

(۴) قالب شعر مثنوی است. در این بیت‌ها جابه‌جایی اجزای جمله به چشم می‌خورد. شاعر در این شعر از سجع استفاده نکرده است. کاربرد تاریخی دستور فارسی در این شعر به کار رفته است.

۲- در بیت کدام گزینه ویژگی‌های ادبی «واج‌آرایی»، «کنایه» و «تشبیه» به کار رفته است؟

(۱) در دفتر همیشه من ثبت می‌شود / این لحظه‌ها عزیزترین یادگار تو

(۲) در آن هوای دلگیر وقتی غروب می‌شد / گویی به جای خورشید من زخم خورده بودم

(۳) شکستی شده‌ام اعتراف می‌کنم اما / ز جنس شیشه عمر توام مزین به زمین‌ام

(۴) بی‌گمان زیباست آزادی ولی من چون قناری / دوست دارم در قفس باشم که زیباتر بخوانم

۳- در کدام بیت آرایه‌های «واج‌آرایی، سجع، تناقض و تشبیه» به کار رفته است؟

(۱) آبادم و خرابم دریابیم و سراپم / هم آتش و هم آیم هم شب هم آفتابم

(۲) گفتم ز خاک بیشترند اهل عشق من / از خاک بیشتر نه که از خاک کم‌تریم

(۳) مرا با خاک می‌سنجی نمی‌دانی که من بادم / نمی‌دانی که در گوش کر افلاک فریادم

(۴) دریای شورانگیز چشمانت چه زیباست / آن‌جا که باید دل به دریا زد همین جاست

۴- اگر ابیات زیر را براساس داشتن آرایه‌های «واژه‌آرایی، سجع، واج‌آرایی و مراعات‌نظیر» مرتب کنیم، کدام گزینه درست خواهد بود؟

الف) گفتم به نیرنگ و فسون پنهان کنم ریش درون / پنهان نمی‌ماند که خون بر آستانم می‌رود

ب) خیال روی کسی در سر است هر کس را / مرا خیال کسی کز خیال بیرون است

ج) هر کس زبان حال خودش را ترانه گفت / گل با شکوفه، خوشه گندم به دانه‌ها

د) ریاست به دست کسانی خطاست / که از دستشان دست‌ها بر خداست

(۱) ب - د - ج - الف (۲) الف - ب - د - ج (۳) الف - ج - د - ب (۴) ب - الف - د - ج

۵- ویژگی‌های زبانی «کاربرد واژگان کهن، کاربرد واژگان غیر فارسی و ترکیب‌سازی» در متن کدام گزینه آمده است؟

(۱) تنی چند از روندگان متفق سیاحت بودند و شریک رنج و راحت. خواستم تا مرافقت کنم موافقت نکردند. گفتم این از کرم اخلاق بزرگان بدیع است روی از مصاحبت مسکینان تافتن و فایده و برکت دریغ داشتن که من در نفس خویش این قدرت و سرعت می‌شناسم که در خدمت مردان، یار شاطر باشم نه بار خاطر.

(۲) درویشی را دیدم سر بر آستان کعبه همی مالید و می‌گفت یا غفور یا رحیم تو دانی که از ظلوم و جهول چه آید... . عابدان جزای طاعت خواهند و بازرگانان بهای بضاعت. من بنده امید آورده‌ام نه طاعت و به درپوزه آمده‌ام نه به تجارت.

(۳) شیر را دو شکل زیرک طبع نیکو محضر پسندیده منظر ندیم و انیس بود. یکی دادمه نام و دیگر داستان. هر دو به مزید قربت از دیگر خواص خدم مرتبه تقدم یافته و مشیر و محرم اسرار مملکت گشته. خرسی دستور مملکت او بود. همیشه اندیشه آن کردی که این دو یار مختصر شکل که رجوع معظلمات امور با ایشانست، روزی به تعرض منصب من متصدی شوند و کار وزارت بر من بشولیده کنند.

(۴) شیی در بیابان مکه از بی‌خوابی پای رفتنم نماند سر بنهادم و شتریان را گفتم دست از من بدار... . گفت ای برادر حرم در پیش است و حرامی در پس اگر رفتی بردی و گر خفتی مردی.

۶- متن کدام گزینه از نظر ویژگی فکری با بیت زیر تقابل دارد؟

«برو شادی کن ای بار دل افروز / غم فردا نشاید خورد امروز»

- ۱) دو کس رنج بیهوده بردند و سعی بی‌فایده کردند یکی آن‌که اندوخت و نخورد و دیگر آن‌که آموخت و نکرد.
  - ۲) دولت آن جهانی را اساس درین جهان نهید و کسب سعادت باقی هم درین سرای فانی کنید و کار فردا امروز سازید.
  - ۳) ده آدمی بر سفره‌ای بخورند و دو سگ بر مرداری با هم به سر نبرند. حریص با جهانی گرسنه است و قانع به نانی سیر. حکما گفته‌اند توانگری به قناعت به از توانگری به بضاعت.
  - ۴) کشتن بندیان تأمل اولی‌تر است به حکم آن‌که اختیار باقیست؛ توان کشت و توان بخشید و گر بی‌تأمل کشته شود محتمل است که مصلحتی فوت شود که تدارک (جبران) مثل آن ممتنع (غیرممکن) باشد.
- ۷- با توجه به متن زیر کدام گزینه درست است؟

«و بدان که نخستین چیزی که حق تعالی آفرید قلم را آفرید. و قلم را فرمود که بر لوح بگرد و بنویس هرچه تا قیامت خواهد بود، و هرچه خواست آفریدن و خواست بودن تا رستخیز، همه قلم بنوشت به امر حق عزّ و جل. و به خبر اندر چنین است که روز قیامت صحایف اعمال خلایق همه با آن‌که بر لوح محفوظ است نیشته فرماید تا مقابله کنند یک ذره زیادت و نقصان نبود. و این از بهر آن فرماید تا مردمان به تقدیر خدای تعالی فرانیذیرفتند بدانند که دروغ گفتند که هیچ چیز نبود که ایزد تعالی آن را نداند، و چون نداند که همه را خود آفرید و تقدیر کرد.»

- ۱) این متن فاقد ویژگی‌های نثر در قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم است. کاربرد تاریخی دستور در متن به کار رفته است. در متن جابه‌جایی اجزای جمله به کار رفته است.
- ۲) متن با توجه به ویژگی‌های به کار رفته در آن، می‌تواند مربوط به دوره سامانیان باشد. در متن «را» مفعولی حذف شده است و هم‌چنین در یک مورد نشانه مفعول نیست. در متن واج‌آرایی به کار رفته است.
- ۳) این متن نمی‌تواند متعلق به دوره سامانیان باشد. نویسنده در این متن بین هیچ واژه‌های شبکه معنایی به وجود نیاورده است. در این متن کاربردهای تاریخی دستور به چشم می‌خورد.
- ۴) این متن ویژگی‌های نثر دوره سامانی را دارد. در متن تضاد به کار رفته است. متن دارای محتوای تاریخی است.

۸- ویژگی‌های فکری متن کدام گزینه در برابر آن درست نیامده است؟

- ۱) گفتار نیکو آن‌گاه جمال دهد که به کردار ستوده پیوندد. و بیمار چون وجه معالجت بشناخت اگر بران نرود از فایده علم بی‌بهر ماند؛ علم خود را در کار باید داشت و از ثمرات عقل انتفاع گرفت: اهمیت کردار و عمل، اهمیت استفاده انسان از علم و عقل خود.
- ۲) کار نزدیکان ملوک حسد و منازعت و بدسگالی (بداندیشی) و مناقشت (دشمنی) است، و روز و شب در پی یکدیگر باشند و گرد این معانی برآیند. و هرکه هنر بیش دارد در حق او قصد زیادت رود و او را بدخواه و حسود بیش یافته شود: منع کردن انسان از نزدیک شدن به پادشاهان، حسد داشتن و بدخواه بودن مردم نسبت به انسان‌های هنرمند.
- ۳) و پادشاه موفق آن است که کارهای او به ایثار (ترجیح دادن و انتخاب کردن) صواب نزدیک باشد و از طریق مضایقت دور؛ نه کسی را به حاجت تربیت کند و نه از بیم عقوبت روا دارد. و پسندیده‌تر اخلاق ملوک رغبت نمودن است در محاسن صواب و عزیز گردانیدن خدمتگاران مرضی اثر: اهمیت انتخاب کار نیک و پسندیده توسط پادشاهان، برحذر داشتن پادشاهان را از انجام اموری که فقط به نفع خودشان است.
- ۴) و هر دشمنی که به سبب دوری مسافت قصدی نتواند پیوست نزدیکی جوید و خود را از ناصحان گرداند و به تقرّب و تودد (دوستی) و تملّق و تلطّف، خویشتن در معرض محرمیت آرد: دشمن هیچ‌گاه از دشمنی و بدخواهی خود روی نمی‌گرداند، وی برای نابود کردن طرف مقابل خود حاضر به انجام هرکاری خواهد بود.

۹- در کدام گزینه «واج‌آرایی و واژه‌آرایی» با هم به کار نرفته‌اند:

- ۱) چه خوش صید دلم کردی بنازم چشم مستت را / که کس آهوی وحشی را از این خوش‌تر نمی‌گیرد
- ۲) زلف او دام است و خالش دانه آن دام و من / بر امید دانه‌ای افتاده‌ام در دام دوست
- ۳) خیال خال تو با خود به خاک خواهیم برد / که تا ز خال تو خاکم شود عبیرآمیز
- ۴) ای جان جان جان ما نامدیم از بهر نان / برجه گداورویی مکن، در بزم سلطان ساقیا

۱۰- «واج‌آرایی صامت» در کدام بیت محسوس‌تر است؟

- ۱) آینه‌ها دچار فراموشی‌اند / و نام تو / ورد زبان کوچه خاموشی / امشب / تکلیف پنجره / بی‌چشم‌های باز تو روشن نیست
- ۲) نه خطی نه خالی نه خواب و خیالی / من ای حس مبهم، تو را دوست دارم
- ۳) ستاره می‌شمارم سال‌های انتظارم را / هزار و سیصد و چندین و چندانم نمی‌دانم
- ۴) شیواست واژه‌های رخ و زلف و خط و خال / اما به شیوه غزل من نمی‌خورند

۱۱- حسن و حال و فضای عاطفی کدام بیت با دیگر بیت‌ها تفاوت دارد؟

- ۱) روی میز خالی من صفحه باز حوادث / در ستون تسلیت‌ها نامی از ما یادگاری
- ۲) هرچه دیدیم از این چشم، همه نقش بر آب است / نیست نقشی که در آینه ادراک بماند
- ۳) یک عمر دویدیم و لب چشمه رسیدیم / خشکید و به یک جرعه چشیدن نرسیدیم
- ۴) در به سماع آمده است از خیر آمدنت / خانه غزلخوان شده از زمزمه در زدنت

۱۲- آهنگ و موسیقی کدام بیت با دیگر بیت‌ها تفاوت دارد؟

- ۱) زلفت هزار دل به یکی تار مو بیست / راه هزار چاره‌گر از چارسو بیست
- ۲) از دیده خون دل همه بر روی ما رود / بر روی ما ز دیده چه گویم چه‌ها رود
- ۳) اگر به زلف دراز تو دست ما نرسد / گناه بخت پریشان و دست کوتاه ماست
- ۴) دی در گذار بود و نظر سوی ما نکرد / بیچاره دل که هیچ ندید از گذار عمر

۱۳- توضیحات مقابل بیت کدام گزینه درست آمده است؟

- ۱) یکی پیل پیکر درفش از برش / به ابر اندر آورده تابان سرش: علامت هجاهای این بیت به این صورت است: U-U-U-U - آهنگ این بیت کوتاه و ضربی و مناسب سرودن شعرهای حماسی است.
- ۲) امشب ولی هوای جنون موج می‌زند / دریا سرش به هیچ سری سازگار نیست: علامت هجاهای این بیت همانند این بیت است: در این زمانه بی‌های و هوی لال‌پرست / خوشا به حال کلاغان قیل و قال پرست. آهنگ و موسیقی این بیت با حال و هوا و فضای عاطفی آن هماهنگی دارد.
- ۳) بایسته‌ای چنان‌که تپیدن برای دل / یا آن‌چنان‌که بال پریدن عقاب را: در هر مصراع این بیت هفت هجای بلند و شش هجای کوتاه به کار رفته است. وزن این بیت مناسب سرودن شعرهای حماسی نیست.
- ۴) دلم را به هر آب و آتش زدم / که چون شمع در گریه خندیده‌ام: این بیت با توجه به وزن و آهنگ آن بی‌تی حماسی است. در این بیت چهار هجای کوتاه و هفت هجای بلند به کار رفته است.

۱۴- کدام گزینه مسجع نیست؟

- ۱) الهی یکتای بی‌همتایی، قیوم توانایی، بر همه چیز بینایی، در همه حال دانایی، از عیب مصفایی، از شرک مبرایی.
- ۲) شاه از بهر دفع ستمکارانست و شحنة برای خون‌خواران و قاضی مصلحت‌جوی طراران. هرگز دو خصم به حق راضی پیش قاضی نروند.
- ۳) نصیحت پادشاهان کردن کسی را مسلم بود که بیم سر ندارد یا امید زر.
- ۴) هر که بر زیردستان نبخشاید به جور زیردستان گرفتار آید.

۱۵- ارزش موسیقایی سجع‌های کدام گزینه کمتر است؟

- ۱) گدای نیک انجام به از پادشاه بد فرجام.
- ۲) هر که سخن نسنجد از جوابش برنجد.
- ۳) تلمیذ بی ارادت عاشق بی زرست و رونده بی معرفت مرغ بی پر و عالم بی عمل درخت بی بر و زاهد بی علم خانه بی در.
- ۴) گویند دشمن به ملاطفت دوست نگردد بلکه طمع زیادت کند.